

Dinàmiques territorials i del paisatge**2015/2016**

Codi: 101595

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2501002 Geografia i ordenació del territori	OT	3	1
2501002 Geografia i ordenació del territori	OT	4	0

Professor de contacte

Nom: Albert Pèlach Mañosa

Correu electrònic: Albert.Pelachs@uab.cat

Utilització de llengües

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Prerequisits

Es recomanable haver superat les assignatures de Geografia Física, Geomorfologia, Biogeografia, Clima i Aigües i Sistemes d'Informació Geogràfica.

Atenció! ÉS MOLT IMPORTANT i RECOMANABLE TENIR CONEIXEMENTS BÀSICS/MITJANS DE SIG (MIRAMON i/o ARCGIS).

Objectius

Aquesta assignatura està pensada per tal que l'alumne sigui capaç de reconèixer els principals trets teòrics de les diferents "escoles" geogràfiques que han influenciat els estudis de paisatge actuals. En acabar, l'alumne serà capaç d'analitzar i interpretar un paisatge posant especial atenció en la seva dinàmica i els diferents elements que el componen a partir de les eines que l'observatori del paisatge ha desenvolupat per dur a terme els Catàlegs de Paisatge de Catalunya.

D'aquesta manera, l'assignatura *Dinàmiques Territorials i del Paisatge* es proposa tres tipus d'objectius formatius clarament diferenciats i que es basen en sis categories de complexitat cognitiva creixent: coneixement (1), comprensió (2), aplicació (3), anàlisi (4), síntesi (5) i avaluació (6). Per això, a cadascun dels objectius descrits a continuació se'ls ha assignat una categoria cognitiva determinada.

4.1 Objectius de coneixement. Els estudiants seran capaços de:

1. Enumerar, identificar i explicar breument les principals escoles de paisatge que han influït la geografia espanyola (1)
2. Explicar i interpretar informacions gràfiques i escrites útils per a l'estudi del paisatge geogràfic modern(2)
3. Aplicar el model GTP a un estudi de cas concret (3)
4. Formular propostes d'actuació en base a un conflicte territorial a resoldre (4 i 5)
5. Avaluar els aspectes positius i negatius de l'estudi de cas plantejat (6).

4.2. Objectius d'habilitats. Els estudiants seran capaços de:

1. Aplicar tècniques d'anàlisi en base a la cartografia digital treballada (3)
2. Aplicar programes adequats a la presentació dematerials gràfics i escrits en públic (3)

3. Explicar de forma analítica i sintètica un paisatge (4)
4. Dissenyar i formular propostes d'actuació en front a un problema territorial (5 i 6)

4.3. **Objectius transversals.** Els estudiants seran capaços de:

1. Formular propostes en públic amb una expressió oral i escrita correctes (5).
2. Gestionar informació i tractar-la críticament (6).
3. Treballar amb un nivell elevat de qualitat científica i ètica (5 i 6)
4. Capacitat per a resoldre problemes (4, 5 i 6)

Competències

Geografia i ordenació del territori

- Actuar i intervenir en el territori i en la seva gestió, i mostrar el caràcter aplicat i experimental de la formació geogràfica.
- Analitzar i interpretar els paisatges.
- Aplicar mètodes i tècniques de treball de camp per adquirir un coneixement directe del territori.
- Dominar les diverses formes d'adquisició i gestió de la informació geogràfica com a instrument d'interpretació territorial i, en especial, dels mapes i de les imatges d'observació de la Terra.
- Identificar les relacions espacials a diferents escales territorials, a través de les relacions entre naturalesa i societat, i a través de la dimensió temporal.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.

Resultats d'aprenentatge

1. Classificar els diferents mètodes d'adquisició d'informació geogràfica com a instrument d'interpretació del paisatge.
2. Combinar mètodes i tècniques de treball de camp per adquirir un coneixement directe sobre el medi físic.
3. Descriure i interpretar els canvis al paisatge.
4. Elaborar un treball individual en el qual s'expliciti el pla de treball i la temporalització de les activitats.
5. Expressar-se eficaçment aplicant els procediments argumentatius i textuals en els textos formals i científics
6. Fer presentacions orals utilitzant un vocabulari i un estil acadèmics adequats
7. Interpretar els canvis del paisatge a través de les relacions espacials a diferents escales territorials a partir de les relacions entre naturalesa i societat.
8. Interpretar les dinàmiques territorials i del paisatge.
9. Resoldre problemes de manera autònoma.

Continguts

Seguint els principis teòrics en els que es fonamenta l'estudi del paisatge geogràfic es farà un treball pràctic aplicat que consistirà a aplicar el principis de la Llei 8/2005 a partir dels quals s'han elaborat els catàlegs de paisatge de Catalunya. Per això, els continguts de l'assignatura s'estructuren en fases operatives d'un treball que es vol assimilar a les diferents etapes d'elaboració dels catàlegs.

Fases Operatives del Treball	Unitats Docents	Temes
1. La teoria i la pràctica del	UD 1. Fonaments teòrics	Tema 1. Definició de Paisatge. Escoles i tendències

paisatge	geogràfiques	
	UD 2. La Normativa del Paisatge.	Tema 2. El conveni europeu del paisatge i el seu desenvolupament. Normes i principis.
2. Identificació i caracterització del paisatge	UD 3. Les Unitats de Paisatge	Tema 3. Les unitats de paisatge
	UD 4. La Dinàmica espacial i temporal del paisatge	Tema 4. La Geohistòria
	UD 5. Valoració del Geosistema	Tema 5. La valoració (reconeguda) del sistema natural
3. Avaluació del paisatge	UD 6. Valoració del Territori	Tema 6. Els valors productius (espai socioeconòmic)
		Tema 7. Les activitats humanes i els Usos del Sòl
	UD 7. Valoració del Paisatge	Tema 8. Els valors estètics i socials

Metodologia

La metodologia docent per a desenvolupar els continguts de l'assignatura estan pensades per a ser realitzades en grups d'entre 2 i 3 persones i es basaran en les següents activitats formatives :

Part teòrica

- Lectura de textos (suport divers: classes, seminaris, elaboració i presentació de treballs).
- Debat, discussió i anàlisi crítica de les lectures i treballs realitzats en forma de tutories.
- Recerca d'informació geogràfica per a l'elaboració del treball de curs.

Part pràctica

- Definició d'unitats de paisatge comarcal mitjançant un SIG i el coneixement expert del territori (pràctiques dirigides sobre el terreny).
- Resolució d'un conflicte territorial a partir de la interpretació de la problemàtica mitjançant l'anàlisi de valors del paisatge
- El wiki (web de treball col·laboratiu) permet fer una avaluació continuada dels exercicis i un seguiment personalitzat a partir de la "llibreta de curs".
- Elaboració de pràctiques mitjançant SIG i programari específic per al desenvolupament del treball de curs.
- Estudi i treball personal

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes Teòriques	50	2	1, 3, 7, 8
Tipus: Supervisades			
Pràctiques d'aula i autònomes en el camp dirigides professorat	25	1	1, 2, 3, 4, 7, 8, 9

Tipus: Autònomes

Pràctiques i treballs de forma autònoma 67,5 2,7 2, 4, 5, 6, 8, 9

Avaluació

Alerta!

L'avaluació només pot ser continuada perquè no és possible fer aquest treball sense l'ajuda i el material que facilita el professor durant el curs.

L'avaluació final es farà en base a les següents evidències d'aprenentatge i d'una forma totalment continuada:

1) El 60% de la part pràctica (objectius d'HABILITATS i objectius TRANSVERSALS) s'aconsegueix fent bé i a parts iguals (7,5% cada criteri) el següent:

- Treball al Wiki (SIG i Paisatge). OH
- Power point-presentació. OH
- Síntesi resultats (tríptic). OH
- Resolució Problemes. OH
- Presentació en públic. OT
- Anàlisi crítica del treball. OT
- Qualitat científica-ètica. OT
- Capacitat resoldre problemes. OT

2) El 40% de la part teòrica (objectius de CONEIXEMENT) s'aconsegueix fent bé:

- Resenya de Lectures i Examen de les Unitats Docents: 1, 2, 3 (15%)
- Resenya de Lectures i Examen d'Unitats Docents: 4, 5, 6, 7 (15%)
- La Cartografia del Treball i la selecció del cas i del conflicte territorial (10%)

Per aprovar l'assignatura s'ha d'arribar a l'aprovat (5) en cadascuna de les parts globals de l'assignatura. No entregar alguna de les parts del treball de curs implicarà tenir un no avaluable.

Per tant, la reavaluació només us serà útil si heu participat en aquesta assignatura al llarg del curs i consistirà en:

- 1) Refer els exercicis suspesos sempre que aquests no siguin més del 50%.
- 2) En els exàmens suspesos la reavaluació consistirà en fer un altre examen.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Presentació oral en power point i entrega de tríptic resum en paper de totes les pràctiques de curs	60%	2	0,08	4, 5, 6

Ressenya de Lectures i examen de les Unitats Docents 4, 5, 6, 7	20%	3,5	0,14	4, 9
Ressenya de les lectures i examen de les Unitats Docents 1, 2, 3	20%	2	0,08	4, 9

Bibliografia

Bibliografia. Lectures obligatòries

Unitat Docent 1

Lectures obligatòries:

- Bertrand, G. (2001). "Le paysage et la géographie: un nouveau rendez-vous". Treballs de la Societat Catalana de Geografia, 50, p. 57-68.
- Martínez de Pisón, E. (1998). "Ímágenes del paisaje en la Generación del 98". Treballs de la Societat Catalana de Geografia, 46, p. 197-218.
- Bolòs, M. (1981). "Problemática actual de los estudios de paisaje integrado". Revista de Geografía, 15 (1-2), p. 45-68.

Lectures recomanades:

- Bolòs Capdevila, M. (dir.) (1992). Manual de Ciencia del Paisaje, Barcelona: Masson. Capítulos 1 y 2.

Bibliografia General:

- Bertrand, G. (1968). "Paysage et géographie physique globale". Revue géographique des Pyrénées et du Sud-Ouest 93(3): 249-272.
- Bertrand, G. (2001). "Le paysage et la géographie: un nouveau rendez-vous". Treballs de la Societat Catalana de Geografia, 50, p. 57-68.
- Bertrand, G. (2008). "Un paisaje más profundo". De la epistemología al método". Cuadernos Geográficos, 43(2): 17-27.
- Bertrand, G. (2009). "En passant par le paysage... parmi lieux et milieux, environnements et territoires". Géodoc 56: 1-66.
- Bertrand, C.; Bertrand, G. (2000). "Le géosystème: un espace-temps anthropisé. Esquisse d'une temporalité environnementale". A: BARRUÉ, M.; BERTRAND, G. [Eds.]. Le temps de l'Environnement. Tolosa: Presses universitaires du Mirail, p. 65-76.
- Bertrand, C.; Bertrand, G. (2002). Une géographie traversière. L'environnement à travers territoires et temporalités. Paris: éditions Arguments.
- Berque, A. (1995). Les Raisons du paysage. De la Chine antique aux environnements de synthèse. Paris: Hazan.
- Briffaud, S. (1994). Naissance d'un paysage. La montagne pyrénéenne à la croisée des regards XVI-XIX siècle. Tarbes-Toulouse: Association Guillaume Mauran Archives de Hautes-Pyrénées i CIMA-CNRS Université de Toulouse II.
- Cabero, V.; Vicente, L.; Martínez de Pisón, E.; Muñoz Jiménez, J.; Ortega Cantero, N.; Sanz, C.; Troitiño, M.A.; Zoido, F. (1998). Paisaje y medio ambiente. Valladolid, Fundación Duques de Soria
- Cancer, L. (1994). "Aproximación crítica a las teorías más representativas de la Ciencia del Paisaje". Geographicalia, 31: 17-30.
- Gómez Mendoza, J. (2003). "Los estudios de paisaje en la geografía española". Banco de Buenas prácticas en geografía, 1: 5.
- Gómez Mendoza, J.; Ortega, N. (1988). Viajeros y paisajes. Madrid, Alianza.
- Gómez, J.; Muñoz, J. y Ortega, N. (1994). El pensamiento geográfico. Madrid, Alianza. (1a. edició 1982).
- Maderuelo, J. (2005). El paisaje. Génesis de un concepto. Madrid: Abada editores.
- Martínez de Pisón, E. (1998). Imagen del paisaje : la generación del 98 y Ortega y Gasset. Madrid, Caja Madrid. **Unitat Docent 2**

Lectures obligatòries:

a) Llei 8/2005 de 8 de juny de protecció, gestió i ordenació del paisatge.

b) Decret 343/2006, de 19 de setembre, pel qual es desenvolupa la Llei 8/2005, de 8 de juny, de protecció, gestió i ordenació del paisatge, i es regulen els estudis i informes d'impacte i integració paisatgística.

Lectures recomenades:

- Cortina, A. (2009). "La regulación jurídica del paisaje". En: Busquets, J. y Cortina, A. (editores). Gestión del paisaje. Manual de protección, gestión y ordenación del paisaje. Barcelona, Ariel: 317-346. (lectura particular recomendada)

Bibliografía General:

- Busquets, J. y Cortina, A. (2009). Gestión del paisaje. Manual de protección, gestión y ordenación del paisaje. Barcelona, Ariel.
- Jiménez Olivencia, Y. (coordinadora) (2008). "La Convención Europea del Paisaje. Desarrollos prácticos". Cuadernos Geográficos, 43(2): monográfico.
- Mata, R. y Tarroja, A. (coordinadores) (2006). El paisaje y la gestión del territorio. Criterios paisajísticos en la ordenación del territorio y el urbanismo. Barcelona, Diputación de Barcelona.
- Zoido, F. y Venegas, C. (coordinadores) (2002). Paisaje y ordenación del territorio. Sevilla, Junta de Andalucía. Consejería de Obras Públicas y Transportes y Fundación Duques de Soria.

Unitat Docent 3

Lectures obligatòries:

- Serra, J.M.; Pèlach, A.; Ninyerola, M.; Llorens, J.; Cristòbal, J.; Vera, A. (2008). "El GTP com a mètode per al disseny d'unitats de paisatge". Treballs de la Societat Catalana de Geografia, 65: 155-167.
- Serrano, D. (2012). "Consideraciones entorno al concepto de unidad de paisaje y sistematización de propuestas". Estudios Geográficos. Vol LXXIII, 272: 215-237.

Lectures recomanades

- Pérez-Chacón, E. (2002). "Unidades de Paisaje: Aproximación científica y aplicaciones". En: Zoido, F. y Venegas, C. (coordinadores). Paisaje y ordenación del territorio. Sevilla, Junta de Andalucía. Consejería de Obras Públicas y Transportes y Fundación Duques de Soria: 122-135.
- Bolòs Capdevila, M. y Gómez Ortiz, A. (2009). "La Ciencia del Paisaje". En: Busquets, J. y Cortina, A. (2009). Gestión del paisaje. Manual de protección, gestión y ordenación del paisaje. Barcelona, Ariel: 165-180.
- Bolòs Capdevila, M. (dir.) (1992). Manual de Ciencia del Paisaje, Barcelona: Masson.
- Venegas, C. y Rodríguez, J. (2002). "Valoración de los paisajes monumentales. Una propuesta metodológica para la integración paisajística de los conjuntos históricos." En: Zoido, F. y Venegas, C. (coord.) (2002). Paisaje y ordenación del territorio. Sevilla, Junta de Andalucía. Consejería de Obras Públicas y Fund. Duques Soria: 153-180.

Bibliografía General:

- Aguiló, M. et al. (2004). Guía para la elaboración de estudios del medio físico: contenido y metodología. Madrid, Ministerio de Medio Ambiente.
- Bertrand, G. (1968). "Paysage et géographie physique globale". Revue géographique des Pyrénées et du Sud-Ouest 93(3): 249-272.
- Bertrand, G. (2001). "Le paysage et la géographie: un nouveau rendez-vous". Treballs de la Societat Catalana de Geografia, 50, p. 57-68.
- Bertrand, C.; Bertrand, G. (2000). "Le géosystème: un espace-temps anthropisé. Esquisse d'une temporalité environnementale". A: BARRUÉ, M.; BERTRAND, G. [Eds.]. Le temps de l'Environnement. Tolosa: Presses universitaires du Mirail, p. 65-76.
- Bertrand, C.; Bertrand, G. (2002). Une géographie traversière. L'environnement à travers territoires et temporalités. Paris: éditions Arguments.
- Cancer, L. (1994). "Aproximación crítica a las teorías más representativas de la Ciencia del Paisaje". Geographicalia 31: 17-30.
- Cancer, L. (1999). La degradación y la protección del paisaje. Madrid: Cátedra.
- González Bernáldez, F. (1981). Ecología y Paisaje. Madrid. Blume.
- Gómez-Mendoza, J (Dir.). (1999). Los paisajes de Madrid: naturaleza y medio rural. Madrid, Alianza editorial i Fundación Caja Madrid.
- Margalef, R. (1991). Teoría de los sistemas ecológicos. Barcelona, U. Barcelona.
- Mata, R. y Sanz, C. (Dir.). (2004). Atlas de los paisajes de España. Madrid, M. Medio Ambiente
- Rougerie, G. y Beroutchachvili, N. (1991). Géosystèmes et paysages. Bilan et méthodes. París. Armand

Colin.

- Zoido, F. y Venegas, C. (coordinadores) (2002). Paisaje y ordenación del territorio. Sevilla, Junta de Andalucía. Consejería de Obras Públicas y Transportes y Fundación Duques de Soria

Unitat Docent 4

Lectures obligatòries:

- Pèlach, A. (2006). "Algunes reflexions sobre geografia, paisatge i geohistòria ambiental". Documents d'Anàlisi Geogràfica, 48: 179-192.
- Badia, A.; Cristòbal, J.; Cunill, R.; Pèlach, A.; Serra, A. (2008). "L'estudi del canvi d'usos del sòl a partir de la georeferenciació de tres fonts d'informació gràfiques dels anys cinquanta: un exemple als Pirineus de Lleida". Treballs de la Societat Catalana de Geografia 65: 3-14

Lectures recomenades:

- Marull, J.; Pino, J.; Tello, E. i Mallarach, J. M. (2006). "Análisis estructural i funcional de la transformació del paisatge agrari en el Vallès durant los últimos 150 años (1853-2004): relaciones con el uso sostenible del territorio". Áreas 25: 105-126.

Bibliografia General:

- Boada, M. i Saurí, D. (2002). El canvi global. Editorial Rubes. Barcelona.
- Fidalgo, C. i Sancho, I. (2004). "El Catastro de Rústica: fuente documental para la investigación biogeográfica". Revista CT/Catastro 51: 131-136.
- Jordán de Urríes i Azara, J. (1954) Memòria adjunta al mapa forestal de la provincia de Lérida. Madrid, Ministerio de Agricultura, Dirección General de Montes, Caza i Pesca Fluvial, Instituto Forestal de Investigaciones i Experiencias.
- Meyer, W.B. i Turner, B.L. [Eds.]. (1994). Global Land-Use and Land-Cover Change. Cambridge, Univ. Press.
- Monteagudo, J. (2001) "Tipología del documento cartográfico", en Jiménez, J.; Monteagudo, J. (Eds.) La documentación cartográfica. Tratamiento, gestión i uso. Huelva, Universidad de Huelva, Servicio de Publicaciones, pp.117-180.
- Matamala, N. (2003). Els canvis en l'ús del territori de muntanya durant el segle XX i llur reflex en el paisatge. Els municipis de Farrera de Pallars i Tírvia (Pallars Sobirà), Memòria de recerca. Departament de Geografia. Universitat Autònoma de Barcelona.
- Matamala, N. (2004). "La utilidad del Catastro como fuente para estudiar la evolución del paisatge en los últimos cincuenta años: estudio de dos municipios de la provincia de Lleida". Revista CT/Catastro 52: 147-161.
- Pèlach, A. i Soriano, J.M.(2003). "Las fuentes paleobotánicas i la historia forestal: el ejemplo de los valles de la Coma de Burg i Vallferrera (Pallars Sobirà-Lleida)". Cuadernos de la Sociedad Española de Ciencias Forestales 16: 155-160.
- Sancho-García, I. i Fidalgo, C. (2004). "Evolución del paisatge vegetal en el siglo XX a partir del Catastro de la Propiedad Rústica (Comarca del Alberche, Madrid)". Revista CT/Catastro, 52.
Serra, A. (2007). Anàlisi de les cobertes forestals i la seva dinàmica (1954-2003) al Parc Natural de l'Alt Pirineu. Mapa forestal de Jaime Jordán de Urríes, una eina per a l'estudi de la dinàmica i la gestió de les masses forestals. Memòria de recerca. Departament de Geografia. Universitat Autònoma de Barcelona.
- Tello, E. (2006), "La transformació del territori antes i después de 1950: un lugar de encuentro transdisciplinar para el estudio del paisatge", Areas, Revista internacional de Ciencias Sociales 25. Universidad de Murcia. 5-11.
- Turner, B.L., Meyer, W.B. (1994), "Global land use and land cover change: an overview". A W.B. Meyer i B.L. Turner, Changes in land use and land cover: a global perspective. Cambridge University Press. Cambridge; 3-10.

Unitat Docent 5

Lectures obligatòries:

- Pino, J. i Rodà, F.. (2009). "L'ecologia del paisatge: un nou marc de treball per la ciència de la conservació". Butlletí Institució Catalana d'Història Natural, 67: 5-20.
- Vila, J.; Varga, D.; Llausàs, A.; Ribas, A. (2006). "Conceptos y métodos fundamentales en ecología del paisaje (landscape ecology). Una interpretación desde la geografía. Documents d'Anàlisi Geogràfica 48: 151-166.

Lectures recomanades:

- Rafa, M. (coord). (2000). Com funcionen les vies verdes? Un manual d'ecologia del paisatge. Manlleu, Fundació Territori i Paisatge (traducció de LA VOLA de How Greenways work? de Jonathan M. Labaree)

Bibliografia General:

- Burel, F.; Baudry, J. (2000). Écologie du paysage. Concepts, méthodes et applications. París, Edición TEC & DOC.
- Costa, M.; Morla, C.; Sainz, H. [Eds.]. (1998). Los bosques ibéricos. Una interpretación geobotánica. Barcelona, Planeta.
- Farina, A. (2006). Principles and Methods in Landscape Ecology: Towards a Science of the Landscape. Londres, Springer.
- Forman, R.T.T ; Godron, M. (1986). Landscape ecology. Nova York, J. Wiley and Sons.
- Forman, R. T.T (1995). Land mosaics: the ecology of landscapes and regions. Cambridge, Cambridge University Press.
- González Bernáldez, F. (1981). Ecología y Paisaje. Madrid, Blume ediciones.
- Naveh, Z.; Lieberman, A. S. Ecología de Paisajes. Buenos Aires, Editorial Facultad Agronomía de la Universidad de Buenos Aires.
- Pino, J.; Rodà, F. (1999). "L'ecologia del paisatge: un nou marc de treball per la ciència de la conservació". Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural 67: 5-20.
- Rougerie, G.y Beroutchachvili, N. (1991). Géosystèmes et paysages: bilan et méthodes. París, Armand Colin.
- Turner, M.G.; Gardner, R.H.; O'Neill, R. (2001). Landscape ecology in theory and practice. Nueva York: Springer-Verlag.
- Wu, J. (2004). "Effects of changing scale on landscape pattern analysis: scaling relations". Landscape Ecology 19 (2): 125-138.
- Zonneveld, S. (1995). Land ecology: an introduction to landscape ecology as a base for land evaluation, land management and conservation. Amsterdam, SPB Academic Publishing.

Unitat Docent 6

Lectures obligatòries:

- Busquets, J.; Cortina, A. (2005). "La Carta del paisatge de l'Alt Penedès: un instrument de concertació d'estratègies de gestió del paisatge". Espais, 50: 104-111.
- Pallarès, M.; Tulla, A.F.; Badia, A.; Vera, A.; Serra, P. (2004). "Taxonomías de áreas del Pirineo Catalán: Aproximación metodológica al análisis de variables socioterritoriales". Geofocus 4; p. 209-245.

Lectures recomanades:

- Busquets, J.; Cortina, A. (coord.) Gestión del paisaje. Manual de protección, gestión y ordenación del paisaje. Barcelona. Ariel.
- Cortina, A. (2009). "La dimensión económica del paisaje". En: Busquets, J.; Cortina, A. (coord.) Gestión del paisaje. Manual de protección, gestión y ordenación del paisaje. Barcelona. Ariel: 253-273.
- Serra, J.M.; Pèlach, A.; Ninyerola, M.; Llorens, J.; Cristòbal, J.; Vera, A. (2008). "El GTP com a mètode per al disseny d'unitats de paisatge". Treballs de la Societat Catalana de Geografia 65: 155-167.

Bibliografia General:

- Boada, M. y Saurí, D. (2002). El canvi global. Barcelona, Rubes editorial.
- Guasch, C. (dir). (2008). "El Repte del Paisatge en Àmbits metropolitans". Papers 47.
- López Roldán, P.; Iozares Colina, C. (2000). Anàlisi multivariable de dades estadístiques. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona Servei de Publicacions.
- Pèlach, A.; Mendizábal, E.; Serra, J.M.; Soriano, J.M.; Serra, A. (2009). "Evaluation of protected natural reserves through GTP model. The case-study of High Pyrenees Natural Park". A: Prados, M.J. (edit.). Naturbanización in the European Union. London, Taylor & Francis: 225-238.

- Turner, B.L., Sal, A.G., Bernáldez, F. y Castri, F di (eds.). (1995). *Global Land-Use Change: A Perspective from the Columbian Encounter*. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas.
- Uriel, E. (1995). "Análisis factorial". *Análisis de datos. Series temporales y análisis multivariante*. Madrid: AC: pp. 343-379.
- Vera, A. (2007). *Anàlisi de l'espai econòmic Pirinenc a partir de la creació d'unitats territorials socioeconòmiques*. Tesis de doctorado. Bellaterra

Unitat 7

Lectures obligatòries:

- Nogué, J. (2005). "Paisatge i identitat territorial en un context deglobalització". *Treballs de la Societat Catalana de Geografia* 60: 173-183.
- Mendizàbal, E. (2009). "Aproximació a la geografia històrica i cultural dels paisatges de Catalunya". *Cercles. Revista d'història cultural*, 12: 104-128

Lectures recomanades:

- Roger, A. (2000). *Breu tractat del paisatge. Història de la invenció del paisatge i denúncia dels malentesos actuals sobre la natura*. Barcelona. La Campana
- Nogué, J. (2006). "La producción social y cultural del paisaje". En: Mata, R. y Tarroja, À. (coordinadores). *El paisaje y la gestión del territorio*. Barcelona, Diputació de Barcelona: 135-142.

Bibliografia General:

- Berque, A. [Dir.]. (1994). *Cinq propositions pour une théorie du paysage*. Seyssel, Champ Vallon.
- Berque, A. (1995). *Les Raisons du paysage. De la chine antique aux environnements de synthèse*. Paris, Hazan.
- Berque, A. (1997). "De peuples en pays ou la trajection paysagère". En: Collot, M. [Dir.]. *Les enjeux du paysage*. Bruxelles, Ousia: 320-329.
- Berque, A. (2000). *Écoumène. Introduction à l'étude des milieux humains*. Paris, Belin.
- Busquets, J.; Cortina, A. (coord.) *Gestión del paisaje. Manual de protección, gestión y ordenación del paisaje*. Barcelona. Ariel.
- Foraster, M. (dir). (2006). "La Catalunya del paisatge. A la recerca d'un imaginari contemporani". *Nexus* 36.
- Mendizàbal, E., Pèlachs, A.; Soriano, J.M. (2007). "Paisajes de Cataluña: Una propuesta para su descripción y análisis". En: Paül, V. y Tort, J. (editores). *Territorio, paisajes y lugares*. Cabrera de Mar, AGE, Galerada.
- Nogué, Joan (1983). "El bosc, element clau d'un paisatge i d'una comunitat". *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2: 23-67.
- Nogué, J. (1991). *Els nacionalismes i el Territori*. Barcelona, el Llamp.
- Nogué, J. (1993). "La dimensió territorial del nacionalisme". *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, 35: 193-201.
- Nogué, J. (2003). "Un territori esquarterat: el paisatge de les taques d'oli". *Transversal*, 20: 42-47.
- Nogué, J. y Puigvert, J.M. [Eds.]. (1993). *Geografia històrica i història del Paisatge*. Girona, Facultat de Lletres de la Universitat de Girona.
- Nogué, Joan (2010). *Paisatge, territori i societat civil*. València: 3i4. (Unitat; 198) Girona, Facultat de Lletres de la Universitat de Girona.
- Roger, A. [Dir.]. (1995). *La théorie du paysage en France (1974-1994)*. Seyssel, Champ Vallon.
- Roger, A. (1997). *Court traité du paysage*. Paris, Gallimard.
- Roma, F. (2000). *Els Pirineus maleïts*. Barcelona, Alta Fulla.
- Zoido, F. y Venegas, C. (coordinadores) (2002). *Paisaje y ordenación del territorio*. Sevilla, Junta de Andalucía. Consejería de Obras Públicas y Transportes y Fundación Duques de Soria.